



Foto: Arne Åser

Kulturhistoriker og arkeolog **Sjur Harby** er innehaver av *Disen Kolonial*, hvor han jobber med kulturarvrelaterte spørsmål og rådgivning. I denne spalten deler han sine tanker og meninger om aktuelle saker innen kulturarv og bygningsvern. [www.disenkolonial.no](http://www.disenkolonial.no)



## Kanskje på norsktoppen?

**Etter to og et halvt år ved roret er riksantikvar Jørn Holme blitt institusjonens svøpe. Hvordan kunne det ende slik?**

Tekst: Sjur Harby Illustrasjon: Kåre Brynjulvsrud

**F**or det manglet ikke på velvilje og forventninger da han tiltrådte 23. oktober 2009. Avisene flokket seg om ham, kommentatorene jublet og garvede kulturminnevernere syntes endelig at en lang natts ferd mot dag var over. Etter mange års anonymitet skulle miljøvernmi-

nister Erik Solheims overraskende førstekandidat til stillingen gi Riksantikvaren tilbake det Riksantikvaren hadde tapt i norsk offentlighet. Med Holme skulle kulturarven igjen få et ansikt og engasjementet en nerve. Valget av juristen Holme ble dessuten tolket som et signal om at det

handlingsrommet som et sterkt lovverk gir, nå virkelig skulle komme til anvendelse i forvaltningen. I bakgrunnen spøkte etatens usynlighet, Riksrevisjonens nedslående tilstandsrapport, et beryktet arbeidsmiljø og budsjetter som minnet om et kvelningsforsøk. Alt lå til rette for en

himmelfart. Ikke uten grunn ble Jørn Holme derfor fremstilt som Supermann i Ulf Andenæs' kommentar i Aftenposten 13. november samme år. Selv om Holmes bakgrunn fra PST nok ble oppfattet som en eiendommelig kvalifikasjon, var han likevel kjent som en nettverksbygger av rang, dessuten handlekraftig, fortrolig med media og politisk skolert. Enkelte mente også å se et slags engasjement for kulturminner hos den påtroppende riksantikvaren. I alle fall kunne han skilte med erfaring fra fagfeltet som tidligere assisterende riksantikvar og hovedstyremedlem i Fortidsminneforeningen. Kunne det bli bedre?

**Det er ikke godt å si når det egentlig glapp.** For eksemplene på en vinglete og bekvem embetsførsel har hopet seg opp. Kanskje var det debatten som fulgte da det ble kjent at Riksantikvaren ville frede Operaen i Oslo og flyterminalen på Gardermoen? For da fagfolk møtte forslaget med undring og skepsis, kuttet Holme debatten med å stemple dem alle som «surpomper». Eller var det Holmes lefling med ordføreren i Sørumsund som gjorde at vi begynte å ane uråd? Etter en opphetet vernesak satte kommunen grabben i den gamle empirebygningen, politianmeldte Fortidsminneforeningens Ola H. Fjeldheim og plasserte Riksantikvaren på tilskuerplass. Rett skal være rett, dette skjedde før Holme tiltrådte, men da kopien var et faktum, annonserte Holme for all verden at gjort var gjort og at han gjerne kom på besøk.

**Med det kan like gjerne ha vært hans** kalkulerter sendrektighet da en av landets fineste funkisanlegg, den fredete Villa Dammann i Oslo, var truet av nedbygging i nabolaget. Husets eiere, Jorunn Salthella og Erling Kage, sto lenge alene mot utbyggingsinteressene, mens Holme satt på gerdet og stilltiende aksepterte Byantikvaren i Oslos saksbehandlingsfeil. Fem måneder med mediepress måtte til før Holme omsider tok i saken. Dagens Næringslivs kommentator Erling Dokk

Holm uttalte senere lakonisk til bladet Fortidsvern at: «I saken om Villa Dammann, var det tydelig at mediestøy måtte til før han engasjerte seg. Det er ikke bra.»

**Men det kan også ha vært Holmes aksept** for høyden på det nye rådhuset i Tønsberg. Året før han tiltrådte, hadde Riksantikvaren fremmet innsigelse mot planene, men et kutt på magre åtte meter var tilstrekkelig til at ordfører Petter Berg fra Høyre kunne reise fornøyd hjem fra forhandlingsmøtet på Holmes kontor, vel vitende om at Riksantikvarens innsigelse nå var historie. Etter kuttet er bygget fremdeles prosjektert med så mange etasjer at det vil konkurrere med selveste Slottsfjellet. Den 27. mars 2010 spurte Tønsbergs Blad lattermildt sine lesere om de kunne se om Holmes forhandlingsresultat gjorde noen forskjell for byggets visuelle høyde. Endringen var knapt synlig.

**Eller kan det ha vært imøtekommenheten** overfor rive- og byggeleden i verdiskapingsprosjektet for kulturminner på den gamle jernverkstøtten i Larvik? Eller kanskje den skandaløse saksbehandlingen av Linaaegården i Sandefjord som til slutt endte i en askehaug etter en påsatt brann? Visst gråt Holme sine modige tårer, men ordfører Bjørn Ole Gleditsch fra Høyre sa seg godt fornøyd med riksantikvarens håndtering av saken.

**Eller var det da de vonde, men opprinnelige** kirkebenkene røk ut i Veggli kirke at vi for alvor hevet øyenbrynene? Holme stakk innom på en lynvisitt og opphevet den midlertidige fredningen, så å si på stedet. Veggli kirke ligger i Rollag, Buskerud, og er tegnet av Christian Heinrich Grosch – en av våre fineste arkitekter fra 1800-tallet. Benkene var en del av det opprinnelige interiøret og var, som kirken selv, tegnet av Grosch.

**Selv om sakene enkeltvis er kritikkverdige,** er det likevel mangelen på sammenheng og konsekvens som er det mest alvorlige ved Holmes embetsførsel og som

bidrar til at Riksantikvarens legitimitet og autoritet nå er i fritt fall. Bjørvika ble presentert som en seier da Holme byttet til seg grøntarealene ved Kongsbakken mot å frafalle innsigelsen mot Lambda. Men når det nye Munch-museet nå er parkert, henger også middelalderens siktlinjer i Gamlebyen plutselig i en tynn råd, takket være Holmes politiske taktikkeri. Hvorfor dette er viktig? Fordi alle vedtakene der Holmes personlige preferanser og vurderinger legges til grunn, danner presedens og dermed gir føringer i liknende saker fremover. Uten nevneverdig debatt meisler Holme ut sin egen kulturminnepolitikk som til forveksling harmonerer godt med en fremtidig borgerlig regjering. Erling Dokk Holm har rett: Dette er ikke bra.

**Steinar A. Hopland, seniorpartner i** firmaet Hopland lederrekruttering & rådgivning, nevnte i en kronikk i Aftenposten 15. mars i år fire egenskaper som karakteriserer en rakrygget og ubestikkelig leder. Foruten ærlighet er rettferdighet, tillit og respekt helt avgjørende for om man skal kunne tro på vedkommende. Selv om Riksantikvaren i Holmes tid er blitt velsignet med en hær av kommunikasjonsrådgivere, stuper tilliten til hans avgjørelser. Heller ikke interessen for budskapet hans ser ut til å slå an som før. Da Dagens Næringslivs magasin D2 publiserte sitt 14 siders oppslag om Høyblokka i Regjeringskvartalet den 17. februar i år, skjedde det uten referanse til Riksantikvarens fredningsforslag. Da NRK Brennpunkt rett før påske satte fokus på tømningen av Nasjonalgalleriet og rasingen av Munchsalen, var Holme utelatt til tross for Riksantikvarens fredningsplaner.

Sikter Holme seg inn på Kongens bord? Handler oppholdet hos Riksantikvaren bare om å berede grunnen for en politisk karriere? Salderer han kulturminner for å bli populær hos landets ordførere? Er det i dette lyset vi skal se ham? Aftenpostens kommentator Lotte Sandberg mente det i et intervju med bladet Fortidsvern nylig. Og har antakelig rett. Nok en gang.